

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

li.remissvar@regeringskansliet.se

li.jl@regeringskansliet.se

Remisyttrandeangående "Förhandsbedömning av finansieringsinstrument inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken (SJV Utvärderingsrapport 2025:9)" (Dnr: LI2024-02074)

Tillväxtbolaget för Sveriges Lantbrukare AB har beretts möjlighet att yttra sig angående rubricerad remiss och har följande att anföra.

Inledning

Rapporten bedömer att Sveriges finansiella system är robust och att tillgången till kapital generellt är god för lönsamma investeringar, vilket Tillväxtbolaget instämmer i. Samtidigt vill vi understryka att det finns ett finansieringsgap som behöver adresseras – ett gap som enligt FI-compass uppskattades till cirka tre miljarder kronor år 2022.

Lönsamhet och investeringstakt – ett ömsesidigt och avgörande samband

Utredningen konstaterar korrekt att bristande lönsamhet är en huvudorsak till att jordbruksföretag inte alltid får de lån de önskar. Men därefter dras den avgörande, och enligt Tillväxtbolagets bedömning, felaktiga slutsatsen att därför bör inga finansiella instrument införas innan lönsamheten förbättrats. Detta är ett fundamentalt cirkelresonemang som riskerar att cementera dagens låga investeringstakt - och därmed permanent låsa fast lantbruket i den svaga lönsamhet som utredningen själv identifierar.

I själva verket är sambandet mellan lönsamhet och investeringstakt ömsesidigt och självförstärkande. Investeringar i modern teknik, energieffektivisering, precisionsjordbruk, bevattnings, större produktionsenheter och förbättrad djurvälstånd är ofta just det som krävs för att skapa de kostnadsfördelar, produktivitetssökningar och marknadspositioner som leder till varaktigt förbättrad lönsamhet.

Att vänta på att lönsamheten först ska förbättras innan investeringar kan genomföras är att förväxla orsak och verkan. Det är inte bara en teoretisk invändning - det är ett strukturellt missförstånd som har direkta konsekvenser för hela sektorns utvecklingstakt.

Rapporten redovisar att avkastningen på insatt kapital inom livsmedelskedjan i Sverige är hälften så hög som i jämförbara höginkomstländer. Detta är inte en naturlag – det är ett resultat av att investeringstakten i Sverige under lång tid varit för låg för att skapa de produktivetsvinster som byggt lönsamhet i våra grannländer. Även rapportens egna data visar att investeringsnivån inte är tillräcklig för att möta livsmedelsstrategins mål om ökad produktion och motståndskraft. Trots detta behandlar utredningen lönsamhet som ett statiskt villkor, snarare än som en dynamisk effekt av investeringar.

Den europeiska investeringsfonden (EIF) konstaterar i sin marknadstestning att svenska lantbrukares återbetalningsförmåga och kassaflöde är lågt just på grund av låga ekonomiska avkastningar och riskaverta banker. Detta är ett typiskt exempel på en strukturell återkopplingsloop: låga marginaler leder till försiktiga kreditgivare, vilket leder till uteblivna

investeringar, vilket i sin tur befäster de låga marginalerna. Utredningen misslyckas helt med att adressera detta faktum och denna dynamik.

Vi noterar att rapporten lyfter kreditgarantier som ett möjligt finansieringsinstrument. Samtidigt visar erfarenheter att intresset från bankerna för att använda kreditgarantier är svagt. Det finns därför anledning att undersöka alternativa lösningar för att täcka det finansieringsgap som idag finns, särskilt vid investeringar i djurstallar och klimatrelaterade åtgärder, vilket även visas i FI-compass (2020) där bl.a. följande rekommendationer ges:

- Inför riskdelningsinstrument och garantier för att öka investeringsnivån och innovationsgraden samt för att göra krediter tillgängliga för små företag som saknar tillgång till säkerheter i banksystemet. Detta kan inkludera riktade instrument för nystartade företag för att minska kostnader kopplade till kreditgivning.
- Öka stödinsatserna vad gäller kompetensen inom finansiering och rådgivning i lantbrukssektorn.

Tillväxtbolagets roll

I en ideal kapitalmarknad skulle det inte finnas problem med toppfinansiering inom lantbruket. På samma sätt skulle Almi inte behövas för andra branscher. Men verkligheten ser annorlunda ut, särskilt inom lantbruket, där kapitalbehovet ofta överstiger vad traditionella banker kan erbjuda.

För att nå målen inom svensk livsmedelsstrategi krävs omfattande investeringar i hela landet. Lönsamma investeringar i ekonomibyggnader för djurproduktion ligger ofta i spannet 20–50 miljoner kronor. Trots detta värderar bankerna dessa investeringar till endast 50–55 procent av det investerade beloppet. Dessutom begränsas bankernas utlåning av fastighetspantens värde, som motsvarar 65–75 procent av fastighetens totala värde, samt cirka 40 procent av företagsinteckningens värde. Svenska banker är lågriskbanker som inte ska ta risk, vilket är förståeligt med tanke på hur det svenska banksystemet är uppbyggt.

Samtidigt uppstår här ett finansieringsgap som hotar möjligheten att säkra svensk matproduktion. Detta kapitalbehov finns i alla segment och storlekar på företag, men kapitalförsörjningen till denna typ av toppfinansiering är idag mycket begränsad, men skulle kunna underlättas genom politiska initiativ.

Tillväxtbolaget är ett tydligt exempel på att behovet av tilläggsfinansiering och rådgivning vid finansiering är stort och fyller den funktion som lyfts i FI-compass (2020), se ovan. Bolaget har möjliggjort bärkraftiga investeringar om över fyra miljarder kronor i cirka 150 lantbruksföretag, ofta som komplement till banklån eller i situationer där traditionell finansiering inte varit möjlig. Detta visar att det finns ett reellt gap att fylla – och att marknadskompletterande aktörer spelar en avgörande roll för att investeringar ska kunna genomföras.

Exempel på investeringar där finansieringsgapet är särskilt tydligt inkluderar:

- **Nybyggnation och ombyggnad av djurstallar**, där säkerheten i byggnaden ofta inte motsvarar investeringskostnaden.
- **Förvärv av jordbruksmark**, särskilt för unga eller nyetablerade företagare utan eget kapital.
- **Investeringar i förnybar energi**, såsom solceller, biogasanläggningar och flispannor, där återbetalningsförmågan är svår att bedöma trots långsiktig lönsamhet.

- **Omställning till nya brukningsmetoder**, exempelvis regenerativt jordbruk, där kassaflödet under övergångsperioden är svagt.
- **Bryggfinansiering i samband med investeringsstöd**, där utbetalning av stöd dröjer och likviditeten pressas.

Tillväxtbolaget vill understryka vikten av att inte förväxla låg lönsamhet som ett hinder för investeringar, utan som ett resultat av uteblivna investeringar. Sambandet mellan investeringstakt och lönsamhet är ömsesidigt och självförstärkande. Att vänta på förbättrad lönsamhet innan investeringar kan genomföras är ett cirkelresonemang och ett Moment 22 som riskerar att cementera dagens utvecklingshämmande struktur.

Vi menar att framtida arbete med finansiella instrument inom jordbrukssektorn bör ta fasta på följande punkter:

1. **Genomför en fördjupad analys av den dolda efterfrågan på kapital.**
Identifiera och kvantifiera de investeringar som aldrig leder till låneansökan på grund av orimliga och adekvata säkerhetskrav.
2. **Utred kreditvärderingsprinciperna för lantbruksspecifika tillgångar.**
Nuvarande praxis underskattar marknadsvärdet av produktionsbyggnader och skapar ett strukturellt hinder för investeringar.
3. **Utveckla finansiella instrument som adresserar marknadsmisslyckanden.**
Statliga garantier eller riskdelningsmodeller bör användas för att möjliggöra lönsamma investeringar som idag stoppas av säkerhetskrav.
4. **Beakta sambandet mellan investeringstakt och lönsamhet.**
Se investeringar som ett medel för att förbättra lönsamhet – inte som ett villkor som måste uppfyllas på förhand.
5. **Knyt arbetet tydligare till livsmedelsstrategins mål.**
En ökad investeringstakt är en nödvändig förutsättning för att stärka Sveriges livsmedelsberedskap och jordbrukets konkurrenskraft.

Avslutningsvis vill vi framhålla att ett finansieringsinstrument inte bör ersätta befintliga stöd till jordbrukssektorn, utan ses som ett komplement. Det är avgörande att insatserna samordnas och att de bygger på en helhetssyn och förståelse för jordbrukets förutsättningar och utveckling.

Med vänlig hälsning,

Helena Silvander
Verkställande Direktör

Tillväxtbolaget för Sveriges Lantbrukare AB

E-post: helena.silvander@lantmannen.com
Telefon: +46720849320